

Przewodnik
do egzaminów doktorskich
z filozofii w Instytucie
Chemii Fizycznej PAN

Instytut Filozofii
Wydział Filozofii Chrześcijańskiej
Uniwersytet Kardynała Stefana
Wyszyńskiego
WARSZAWA 2005

1. ZAKRES EGZAMINU

- 1.1 Elementy metafizyki
- 1.2 Historia filozofii
  - 1.2.1 Filozofia starożytna
  - 1.2.2 Filozofia średniowieczna
  - 1.2.3 Filozofia nowożytna
  - 1.2.4 Filozofia współczesna
- 1.3 Dyscypliny filozoficzne
  - 1.3.1 Filozofia bytu
  - 1.3.2 Antropologia filozoficzna
  - 1.3.3 Teoria poznania
  - 1.3.4 Etyka
  - 1.3.5 Filozofia przyrody

2. WSKAZOWKI DLA STUDIUJĄCYCH

- 2.1 Doktorant przygotowuje:
  - 2.1.1 elementy metafizyki (pkt. 1.1)
  - 2.1.2 dwie z czterech epok (do wyboru) z historii filozofii (pkt 1.2)
  - 2.1.3 jedną z dyscyplin filozoficznych (pkt 1.3).
- 2.2 Do każdego tematu podano literaturę do wyboru. Oznacza to, iż zazwyczaj wszystkie podane tezy można przygotować na podstawie jednej z wymienionych książek.

Guide

to doctoral examinations in
philosophy in the Institute of
Physical Chemistry PAS

Institute of Philosophy
Department of Christian Philosophy
Cardinal Stefan Wyszyński University
WARSAW 2005

1. SCOPE OF THE EXAMINATION

- 1.1 Elements of metaphysics
- 1.2 History of philosophy
  - 1.2.1 Ancient philosophy
  - 1.2.2 Medieval philosophy
  - 1.2.3 Modern philosophy
  - 1.2.4 Contemporary philosophy
- 1.3 Disciplines of philosophy
  - 1.3.1 Ontology
  - 1.3.2 Philosophical anthropology
  - 1.3.3 Epistemology
  - 1.3.4 Ethics
  - 1.3.5 Natural philosophy

2. GUIDELINES FOR STUDENTS

- 2.1 A PhD student prepare
  - 2.1.1 elements of metaphysics (1.1)
  - 2.1.2 two out of four epochs (your choice) from "history of philosophy" (point 1.2)
  - 2.1.3 one "disciplines of philosophy" (point 1.3).
- 2.2 Suggested reading is provided for each topic. This means that you can usually work out all indicated questions on the basis of one of the books mentioned below.

3. PROGRAM SZCZEGÓŁOWY

3.1 Elementy metafizyki

- 3.1 Określenie filozofii klasycznej
- 3.2 Nieklasyczne koncepcje filozofii
- 3.3 Filozofia jako nauka
- 3.4 Dyscypliny filozoficzne
- 3.5 Filozofia a inne nauki
- 3.6 Periodyzacja dziejów filozofii
- 3.7 Idealizm Platona i realizm Arystotelesa jako paradygmaty myślenia filozoficznego
- 3.8 Znaczenie tomizmu w dziejach filozofii

3. DETAILED PROGRAM

3.1 Elements of metaphysics

- 3.1 Definition of classical philosophy
- 3.2 Non-classical philosophical concepts
- 3.3 Philosophy as a science
- 3.4 Disciplines of philosophy
- 3.5 Philosophy and other sciences
- 3.6 Periodization of history of philosophy
- 3.7 Plato's idealism and Aristotle's realism as paradigms of philosophical thinking
- 3.8 The significance of Thomism in the history of philosophy

3.9 LITERATURA

1. A. B. Stepien, *Wstęp do filozofii*, wyd. 4, Lublin, 2003.
2. *Wprowadzenie do filozofii*, praca zbior., Lublin, 1996.
3. E. Nieznański, *Elementy filozofii teoretycznej*, Warszawa, 2004.
4. J. Herbut (red.), *Leksykon filozofii klasycznej*, Lublin, 1997.
5. E. Martens, H. Schnädelbach (red.), *Filozofia. Podstawowe pytania*, tł. K. Krzemieniowa, Warszawa, 1995.

3.9 LITERATURE

1. T. Nagel, *What Does It All Mean? A Very Short Introduction to Philosophy*,
2. J. Bagnini, P. S. Fosl, *The Philosopher's Toolkit. A Compendium of Philosophical Concepts and Methods*, Blackwell Publishing 2003.
3. B. Russell, *History of Philosophy*, London 1967.
4. A. Kenny, *A Brief History of Western Philosophy*, 1998.

3.2 Historia filozofii

- 3.2.1 Filozofia starożytna
  - 3.2.1.1 Idealizm Platona
  - 3.2.1.2 Realizm Arystotelesa
  - 3.2.1.3 Grecka filozofia życia: stoicyzm, epikureizm, sceptycyzm
  - 3.2.1.4 Plotyn i neoplatonizm
  - 3.2.1.5 Starożytność chrześcijańska - św. Augustyn

3.2 History of philosophy

- 3.2.1 Ancient philosophy
  - 3.2.1.1 Plato's idealism
  - 3.2.1.2 Aristotle's realism
  - 3.2.1.3 Greek philosophy of life: Stoicism, Epicureanism, Skepticism
  - 3.2.1.4 Plotinus and Neoplatonism
  - 3.2.1.5 Ancient Christianity - Augustine of Hippo

3.2.1.6 LITERATURA

1. I. Dąbska, *Zarys filozofii greckiej*, Lublin, 1993.
2. W. Tatarkiewicz, *Historia filozofii*, t. 1, wyd. XIV, Warszawa, 1995.

3. S. Swieżawski, *Dzieje europejskiej filozofii klasycznej*, Warszawa-Wrocław, 2000.
4. T. Pawlikowski, *Zarys dziejów filozofii*, Warszawa, 2003.

3.2.1.6 LITERATURE

1. *Hellenistic Philosophy, Introductory Readings*, transl. B. Inwood, L. P. Gerson, Indianapolis, 1997.
2. *Epistemology: A Companions to Ancient Thoughts*, t. 1. Red. S. Everson, Cambridge, 1990.
3. A. Kenny, *A Brief History of Western Philosophy*, 1998.

3.2.2 Filozofia Średniowiecza

- 3.2.2.1 Św. Anzelm i scholastyka
- 3.2.2.2 Piotr Abelard i spór o powszechniki
- 3.2.2.3 Św. Bernard z Clairvaux i mistyka
- 3.2.2.4 Św. Albert Wielki i arystotelizm
- 3.2.2.5 Poglądy św. Tomasza z Akwinu
- 3.2.2.6 Siger z Brabancji i awerroizm
- 3.2.2.7 Wilhelm Okham i nominalizm

3.2.2 Medieval philosophy

- 3.2.2.1 St. Anselm of Canterbury and scholasticism
- 3.2.2.2 Peter Abelard and the problem of universals
- 3.2.2.3 St. Bernard of Clairvaux and mysticism
- 3.2.2.4 St. Albertus Magnus and Aristotelianism
- 3.2.2.5 Thomas Aquinas and his views
- 3.2.2.6 Siger of Brabant and Averroism
- 3.2.2.7 William of Ockham and nominalism

3.2.2.8 LITERATURA

1. T. Borawska, K. Górski, *Umysłowość średniowiecza*, Warszawa, 1993.
2. E. Gilson, *Historia filozofii chrześcijańskiej w wiekach srednich*, tł. S. Zalewski, wyd. 2, Warszawa, 1987.
3. W. Tatarkiewicz, *Historia filozofii*, t. 1, wyd. XIV, Warszawa, 1995.
4. S. Swieżawski, *Dzieje europejskiej filozofii klasycznej*, Warszawa-Wrocław, 2000.
5. T. Pawlikowski, *Zarys dziejów filozofii*, Warszawa, 2003.
6. R. Heizmann, *Filozofia średniowiecza*, tł. P. Domański, Kety, 1999.

3.2.2.8 LITERATURE

1. A. Kenny, *A Brief History of Western Philosophy*, 1998.
2. J. Weisheipl, *Friar Thomas d'Aquino. His Life, Thought, and Work*, New York, 1974.
3. J. Pieper, *Guide to Thomas Aquinas*, tr. R.C. Winston, New York, 1962.
4. C. A. Mace, *British Philosophy in the Mid-Century*, London, 1962.

3.2.3 Filozofia nowożytna

- 3.2.3.1 Kartezjusz i kontynuatorzy jego myśli (Pascal, Spinoza, Malebranche)
- 3.2.3.2 Filozofia angielskiego Oświecenia

3.2.3 Modern philosophy

- 3.2.3.1 René Descartes and his followers (Pascal, Spinoza, Malebranche)
- 3.2.3.2 Philosophy of the English Enlightenment

3.2.3.3	Filozofia francuskiego Oświecenia i Wielka Encyklopedia	3.2.3.3	Philosophy of the French Enlightenment and the <i>Encyclopédie</i>
3.2.3.4	Krytycyzm Kanta	3.2.3.4	Kant's Criticism
3.2.3.5	Idealizm Hegla	3.2.3.5	Hegel's Idealism

3.2.3.6 LITERATURA

2. W. Tatarkiewicz, *Historia filozofii*, t. 2, wyd. XIX, Warszawa, 1995.
3. T. Pawlikowski, *Zarys dziejów filozofii*, Warszawa, 2003.
4. F. Copleston, *Historia filozofii*, t. 4-7, tł. Zbiorowe, Warszawa, 1995-1996.

3.2.3.6 LITERATURE

1. *A Priori Knowledge*, red. P. K. Moser, Oxford 1987.
2. A. Kenny, *A Brief History of Western Philosophy*, 1998.
3. R. Walker, *Kant. Kant and The Moral Law*, 1998.

3.2.4 Filozofia współczesna

- 3.2.4.1 A. Comte i pozytywizm
- 3.2.4.2 Neopozytywizm i filozofia języka
- 3.2.4.3 Husserl i fenomenologia
- 3.2.4.4 Egzystencjalizm
- 3.2.4.5 Postmodernizm i "New Age"

3.2.4 Contemporary philosophy

- 3.2.4.1 Auguste Comte and the positivism
- 3.2.4.2 Neo-positivism and the philosophy of language
- 3.2.4.3 Husserl and phenomenology
- 3.2.4.4 Existentialism
- 3.2.4.5 Postmodernism and New Age

3.2.4.6 LITERATURA

1. W. Tatarkiewicz, *Historia filozofii*, t. 3, wyd. XIV, Warszawa, 1995.
2. W. Mackiewicz, *Filozofia współczesna w zarysie*, Warszawa, 1996.
3. T. Pawlikowski, *Zarys dziejów filozofii*, Warszawa, 2003.
4. A. Miś, *Filozofia współczesna. Główne nurty*, Warszawa, 1996.
5. E. Gilson, T. Langan, A. A. Maurer, *Historia filozofii współczesnej*, tł. B. Chwedeńczuk, S. Zalewski, Warszawa, 1977.

3.2.4.6 LITERATURE

1. T. Nagel, *The View from Nowhere*, Oxford, 1986.
2. L. Wittgenstein, *Tractatus Logico-Philosophicus*, Londo-New York, 1974.
3. Ch. Norris, *Derrida*, Cambridge, 1987.
4. *A Derrida Reader: Between the Blinds*, red. P. Kamuf, New York-Chichester, 1991.
5. *Jacques Lacan, Ecrits: A Selection*, transl. A. Sheridan, New York, 1977.
6. J. P. Fell, *Heidegger and Sartre: An Essay on Being and Place*, 1979.
7. B. Magee, *Confessions of a Philosopher*, 1997.
8. J. R. Searle, *Mind, Language and Society. Philosophy in the Real World*, 1998.

3.3 Dyscypliny filozoficzne

3.3.1 Filozofia bytu

- 3.3.1.1 Idealizm i realizm metafizyczny
- 3.3.1.2 Problematyka istnienia bytu
- 3.3.1.3 Transcendentalne własności bytu i pierwsze zasady
- 3.3.1.4 Wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny bytu
- 3.3.1.5 Problematyka Boga jako przyczyny sprawczej

3.3 Disciplines of philosophy

3.3.1 Ontology

- 3.3.1.1 Metaphysical idealism and realism
- 3.3.1.2 The existence of being
- 3.3.1.3 Transcendental properties of being and the first principles
- 3.3.1.4 Internal and external causes of being
- 3.3.1.5 God as the efficient cause

3.3.1.6 LITERATURA

1. M. Gogacz, *Elementarz metafizyki*, wyd. 3, Warszawa, 1997.
2. E. Morawiec, *Podstawowe zagadnienia metafizyki klasycznej*, Warszawa, 1998.
3. E. Gilson, *Byt i istota*, tł. P. Lubicz, P. Nowak, Warszawa, 1963.
4. M. A. Krapiec, *Metafizyka*, wyd.3, Lublin, 1995.
5. A. B. Stępień, *Wprowadzenie do metafizyki*, Kraków, 1964.
6. S. Kowalczyk, *Metafizyka ogólna*, Lublin, 1998.
7. A. Andrzejuk, *Istnienie i istota. Wprowadzenie do filozofii bytu Tomasza z Akwinu*, Warszawa, 2003.

LITERATURE

1. W.N. Clarke, *The Philosophical Approach to God, A Neo-Thomist Perspective*, in W. E. Clarke, James Montgomery Hester Seminar, Winston Salem, 1979.
2. R. G. Collingwood, *An Essay on Metaphysics*, Oxford, 1940.

3.3.2 Antropologia filozoficzna

- 3.3.2.1 Koncepcja antropologii filozoficznej jako dyscypliny filozoficznej
- 3.3.2.2 Doświadczenie bytu ludzkiego jako punkt wyjścia antropologii filozoficznej
- 3.3.2.3 Struktura bytu ludzkiego
- 3.3.2.4 Człowiek jako osoba
- 3.3.2.5 Problematyka relacji osobowych
- 3.3.2.6 Wspólnoty osób i ich odmiany
- 3.3.2.7 Filozoficzna koncepcja śmierci człowieka

3.3.2 Philosophical anthropology

- 3.3.2.1 The concept of philosophical anthropology as a philosophical discipline
- 3.3.2.2 Experience of human existence as a starting point for philosophical anthropology
- 3.3.2.3 Structure of human existence
- 3.3.2.4 Human being as a person
- 3.3.2.5 Issues of personal relations
- 3.3.2.6 Communities of persons and their variants
- 3.3.2.7 The philosophical concept of death of a human being

3.3.2.8 LITERATURA

1. M. Gogacz, *Wprowadzenie do etyki chronienia osób*, Warszawa, 1995.

2. R. Darowski, *Filozofia człowieka. Zarys problematyki. Antologia tekstów*, Kraków, 2002.
3. M. A. Krąpiec, *Ja - człowiek*, Lublin, 1991.
4. M. Gogacz, *Człowiek i jego relacje (materiały do filozofii człowieka)*, Warszawa, 1985.
5. S. Kowalczyk, *Zarys filozofii człowieka*, Lublin, 1990.

3.3.2.8 LITERATURE

1. A. J. Ayer, *Philosophy In the Twentieth Century*, 1982.
2. W. Sellars, *Philosophy and the Scientific Image of Man*, in W. Sellars, *Science, Perception and Reality*, London, 1963.

3.3.3 Teoria poznania

- 3.3.3.1 Teoria poznania jako nauka filozoficzna
- 3.3.3.2 Źródła problematyki teoriopoznawczej (błędy poznawcze i dogmatyczność nauk)
- 3.3.3.3 Pojęcie poznania, pojęcie świadomości (strumień i pole świadomości), struktura aktu poznania
- 3.3.3.4 Spostrzeżenie zmysłowe
- 3.3.3.5 Intuicja intelektualna i sądzenie
- 3.3.3.6 Prawda (klasyczna i nieklasyczne koncepcje prawdy)

3.3.3 Epistemology

- 3.3.3.1 Epistemology as a philosophical science
- 3.3.3.2 Origins of epistemology issues (cognitive bias and the dogmatism of science)
- 3.3.3.3 The concept of cognition, the concept of consciousness (stream and field of consciousness), a structure of a cognitive act
- 3.3.3.4 Sensory perception
- 3.3.3.5 Intellectual intuition and judgment
- 3.3.3.6 Truth (classical and non-classical concepts of truth)

3.3.3.7 LITERATURA

1. R. Ingarden, *U podstaw teorii poznania*, Warszawa, 1971.
2. R. Ingarden, *Studia z teorii poznania*, Warszawa, 1995.
3. M.A. Krąpiec, *Realizm ludzkiego poznania*, Lublin, 1995.
4. A. Morton, *Przewodnik po teorii poznania*, Warszawa, 2002.
5. A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, wyd. 4, Lublin, 2003.
6. A.B. Stępień, *O metodzie teorii poznania. Rozważania wstępne*, Lublin, 1966.
7. J. Woleński, *Epistemologia*, t. 1-3, Kraków, 2000-2003.

3.3.3.7 LITERATURE

1. D. C. Dennett, *Consciousness Explained*, London, 1991.
2. I. Lakatos, *The Methodology of Scientific Research Programs: Philosophical Papers*, t.1, Cambridge 1978.
3. K. Lehler, *Theory of Knowledge*, Colorado 1990.
4. H. Putnam, *Realism with a Human Face*, red. J. Conant, Cambridge, 1990.
5. Maurice Merleau-Ponty, *Phenomenology of Perception*, London, 1962.
6. P. K. Moser, *Knowledge and Evidence*, Cambridge, 1989.
7. *Challenges to Empiricism*, red. H. Morick, Indianapolis, 1980.
8. J. R. Tylor, *Linguistic Categorization*, Oxford, 1995.
9. W. V. Quine, *Pursuit of Truth*, Cambridge, 1990.
10. S. Blackburn, *Truth. A Guide*, Oxford, 2005.

3.3.4 Etyka

- 3.3.4.1 Etos, etyka, moralność, prawo
- 3.3.4.2 Etyka opisowa a etyka normatywna
- 3.3.4.3 Różne sposoby uzasadniania norm etycznych
- 3.3.4.4 Cnoty jako sprawności moralne
- 3.3.4.5 Dobro a wartość
- 3.3.4.6 Wolność i odpowiedzialność
wyznacznikami moralnego
charakteru czynu

3.3.4 Ethics

- 3.3.4.1 Ethos, ethics, morality, law
- 3.3.4.2 Descriptive ethics vs. normative ethics
- 3.3.4.3 Various ways of justifying ethical norms
- 3.3.4.4 Virtues as moral efficiency
- 3.3.4.5 Good vs. value
- 3.3.4.6 Liberty and responsibility as determinants of moral aspect of an act

3.3.4.7 LITERATURA

1. T. Ślipko, *Zarys etyki ogólnej*, Kraków, 1974.
2. A. Andrzejuk, *Człowiek i dobro*, Warszawa, 2002.
3. J. Woroniecki, *Katolicka etyka wychowawcza*, Lublin, 1986.
4. P. Singer (red.), *Przewodnik po etyce*, tł.zbior., Warszawa, 1998.
5. K. Wojtyła, *Elementarz etyczny*, Lublin, 1983.
6. J.M. Bocheński, *Etyka*, Kraków, 1995.
7. J. Oesterle, *Etyka*, Warszawa, 1965.

3.3.4.7 LITERATURE

1. J. L. Mackie, *Ethics: Inventing Right and Wrong*, London, 1990.
2. B. Williams, *Ethics and the Limits of Philosophy*, London, 1985.
3. P. A. Shlipp, *The Philosophy of G. E. Moore*, La Salle, 1968.
4. G. E. Moore, *Principia Ethica*, Cambridge, 1903.

3.3.5 Filozofia przyrody

- 3.3.5.1 Koncepcje filozofii przyrody, przedmiot i metody uprawiania filozofii przyrody
- 3.3.5.2 Przyrodnicze i filozoficzne koncepcje budowy bytu materialnego
- 3.3.5.3 Ilość i jakość jako podstawowe kategorie filozoficzne
- 3.3.5.4 Jakościowy obraz świata a filozoficzne koncepcje istnienia jakości
- 3.3.5.6 Determinizm i indeterminizm teorii przyrodniczych

3.3.5 Natural philosophy

- 3.3.5.1 Concepts of natural philosophy, its subject matter and methods of approaching natural philosophy
- 3.3.5.2 Natural and philosophical concepts of structure of material being
- 3.3.5.3 Quantity and quality as basic philosophical categories
- 3.3.5.4 Qualitative image of the world and philosophical concepts of the existence of quality
- 3.3.5.6 Determinism and indeterminism of natural theories

3.3.5.7 LITERATURA

1. M. Heller, M. Lubański, Sz. W. Ślaga, *Zagadnienia filozoficzne współczesnej nauki. Wstęp do filozofii przyrody*, Warszawa, 1997.
2. A. Lemańska, *Filozofia przyrody a nauki przyrodnicze. Wybrane zagadnienia z teorii filozofii przyrody*, Warszawa, 1998.
3. S. Mazierski, *Prawa przyrody. Studium metodologiczne*, Lublin, 1993.
4. S. Mazierski, *Prolegomena do filozofii przyrody inspiracji arystotelesowsko-tomistycznej*, Lublin, 1969.

3.3.5.7 LITERATURE

1. R. Bhaskar, *A Realist Theory of Science*, Leeds, 1975.
2. *Scientific Inquiry: Readings in the Philosophy of Science*, Ed. R. Klee, Oxford, 1999.
3. P. K. Feyerabend, *Against Method*, Berkeley, 1987.

Internet addresses for philosophers

1. www.epistemelinks.com
2. www.philosophersnet.com
3. www.earlham.edu/~peters/philinks.htm
4. www.transy.edu/homepages/philosophy
5. <http://plato.stanford.edu/contents.html>
6. www.erraticimpact.com www.xrefer.com
7. <http://public.srce.hr/mprofaca/maja01.html>
8. <http://www.erraticimpact.com>
9. <http://www.trincoll.edu/depts/phil/phil/index.html>
10. <http://plato-dialogues.org>